

2. 7. 79.

224

[Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

In solo DOMINA verbo sapientia vera.
In solo CHRISTI merito fiducia vera.
In solo CORDE vita est et patria vera.

Genitorum Magnifico atque
maximo Christiano Viri
Dn. WOLFGANGO CONRADO
S. Edmundi,
Hereditario in Honib. et Nobilitate,
Pomer. Ill. Saxoniar. Ducis,
Lincol. Altonburg.
Arcollario gravissimo Consiliario
in hinc merito spem
Reditionum Provincialium Electori
eminentissimo
Patrono ac studiose servum fuisse
Pugnotori maximo,
Episcopi Coloniensis
Theses hanc Theologicae ad eum
omnia sua studia impendat
Ipsius Genitorum Magnif.
aeternum deum
Joh. Vinc. Gorbardus D. & Prof. P.
Fond.

25
D. J.

Ad

Cap. XXI. Comma 22.

D. JOHANNIS

EXERCITATIO

PHILOGICA

SECUNDA,

BARTOLDO NIHUSIO,

SACERDOTI PONTIFICIO

OPPOSITA,

Inq; illustri Academia VVittebergenſi

publicè ad diſputandum

propoſita

à

M. JOHANNE ERNEſTO GERHARDO

Jeneni, Coll. Philoſoph. Adjuncto,

RESPONDENTE

M. JACOBO TENTZELIO

Greuſſeni Thur.

Habebitur in Auditorio Phi-

loſophorum,

a. d. XXIII. Januarii horis

matutinis.

VVITTEBERGÆ,

TYPIS JOBI VVILHELMI FINGELII,

ANNO c19 10c L.

D. I.
D. J. OWANWIS
EXERCITATIO

PHILOSOPHICA

SECUNDA

BARBARO NINUSIO

SACRODOTI TONTIFICIO

M. JOHANNES DE S. ANTONIO

PROFESSORIS

M. JOHANNES DE S. ANTONIO

M. JOHANNES DE S. ANTONIO

C A P. V.

Venerabilis Bedæ mens ac hujus loci expositio quomodo commodè possit intelligi, & quare nihilominus non adprobari queat? B. Parens defenditur contra Nihusium imaginatorem. Probatissimos inter Latinos Codices esse, qui *si* referunt. Quare Augustinus & Ambrosius erroneam lectionem non correxerint, ostenditur. Hieronymum, subdole reticet Nihusius, patrem Græca Ebræaq; doctissimum. Emissenum itemq; Rupertum erroneis V. V. Codicibus seductos fuisse, Nihusio conceditur. Patres Græcos de industriâ non nominat ac ne verbulo hîc attingit Nihusius. illos unanimiter nostram lectionem *per si* adprobare, ex Jansenio ac Maldonato probatur. Adducuntur in hanc rem ipsissima verba Græca Chrysofomi, Cyrilli, Oecumenii, Theophylacti. B. Parentem rectè asserere, probatissima exemplaria illa esse, quæ *si* habent, concluditur adversus Nihusium.

Mens quidem animi erat, præcedente capite omnium Patrum Latinorum, pariter atq; Græcorum, qui de loco nostro Johanneo adduci communiter solent, excutere scrinia, sed postquam detentus parumper à Nihusio fui, faciliè spero veniam consequar, si minùs steterim promissis. Cœterùm Bedæ Venerabilis mentem iisdem prope cum Jansenio verbis repræsentat B. meus Parens Harm. Evang. p. 406. quin subnectit etiam idem, *non posse concinniozem hujus lectionis (per sic) afferri interpretationem, quippe quæ utilem ac salutarem præbeat doctrinam, quòd Christus in morte ad nos veniat &c.* Quando verò subjicit, *Græca exemplaria constanter per si legere, quam lectionem Græci etiam Interpretes sequantur omnes, ipsum etiam Evangelistam opinionem, ex hypotbetico Christi sermone in categoricum*

mutato enatam, propositionem hypotheticam repetendo, corrigere &c. proindeq; probandam illam lectionem esse, quæ *ἰσοβελῶς* verba Christi dicta esse intelligit. Quid ad hæc Nihusius? apud nos, ait, omnia hæc frustra; ut qui censemus (fatis quidem CENSOR hic pro imperio) loquutum Salvatorem de suo in Johannis morte adventu, licet studiosè fuerit obscurus in sermone; sed locutum ipsum merè hypotheticè, ut imaginatur sibi Jo. Gerardus &c. Ast non solus B. Parens sibi hoc imaginatur, sed monstrant id ipsa Christi verba, in quibus dictio conditionalis ead si nihil affirmat, teste ipso Jansenio, qui insuper post relatum Bedæ expositionem addit: Sed quando *ἔ* hic sensus variis modis valdè coactus est, restat ut ea lectione mutata, quæ nullum aut verum aut convenientem habet sensum, eam potius recipiamus, quam certum est omnes habere Concorditer Græcos Codices, quam valdè verisimile est etiã interpretem primùm fideliter Latinis reddidisse, sicut in Latinis pleriq; incorrupta inventa est semper. Quam germanam esse, etiam ex ipsis verbis, ipsaq; intentione Domini facile potest ostendi. Videat igitur Nihusius & agnoscat, quin mirari desinat, quâ fronte B. Parens meus indseveret, apud Pontificios probatissima exemplaria esse, ubi legitur: Si eum volo manere. Hæc si accuratiùs secum perpenderit, ac insuper illa, quæ suprâ c. 3. ex Maldonato etiam, Bonfrerio item atq; Estio adduximus, observarit, non tam thrasonicè intonabit: Tantillo, inquam, negotio ratiuncula Jo. Gerardi eliduntur. Nec ignoravit sanè B. Parens meus, Augustinum quoq; (quem Nihusius p. 105. præter meritum suum trium annorum vitæ privat spacio, deformi ἀναξερνισμῶ. dicit enim, eum e vita mortali excessisse anno CCCCXXX. cum, ceu Prosper etiam in Chronico testatur, mortalitati vale-

valedixerit anno demum 433. quâ de re videatur *Bellarmino*. de Scr. Eccl. p. 121.) itemq; *Ambrosium* corruptâ istâ lectione fuisse seductos. Quid igitur concludet Nihusius horum Patrum Latinorum bigâ? certè nihil aliud, quàm *inveteratum hunc esse errorem*, ut loquitur *Jansenius*, vel *Lectionem hanc per sic omnes ferè Codices Latinos, à multis jam seculis, pervasisse, eosq; incredibili* *Scriptorum negligentia contaminasse, nullâ prorsus specie probabilitatis, quod Maldonatus* adserit. Sed quærat Nihusius ulterius: quare igitur sancti isti Patres *negligentiam hanc scriptorum* non correxerunt? Respondemus paucis, *Ambrosium* idiomatis Græci fuisse non admodum peritum, utrumq; verò versioni Latinæ nimium tribuisse. neq; tamen absurdum apud Pontificios ipsos, falsam aliquam fovisse sententiam *Ambrosium* atq; *Augustinum*, quî igitur non erit quoq; credibile, corruptam illos ipsos etiam sequutos esse V. L. Sed cur Nihusius *Hieronymum* reticet, Græcæ Lingvæ utroq; hõmage gnarum, & quem jactant, attamen falsò, Pontificii nonnulli Versionis Vulgatæ auctorem? Anne, & hic sequutus corruptos istos Codices est? id quidem neutiquam. Evolvat Nihusius doctissimi hujus Patris librum, quem contra Jovinianum scripsit, primum, ubi expressè locum hunc *per se* legit. Si verò Nihusius instat: quare igitur non correxit *Hieronymus* corruptos istos Codices, qui sic exhibent, *cùm jussu Damasi Pontificis N. T. emendarit*, si tamen fides in re ista habenda. *Bellarmino* est? ibi remittimus Nihusium ad Bell. l. c. ubi ostendit, loca quædam non esse emendata, *ut Hieronymus monuit emendanda*. neq; etiam inficiatur *Hieronymus* ipse, *se non omnia correxisse, quæ corrigenda esse putabat, ne nimis scil. multa immutasse videretur*. Eodem

lib. II. de V.
D. 2.9. p. 109.

propè consilio, quo Auctores præfat. ad *Biblia Sixti V. & Clem. IIX.* jussu edita, nonnulla, quæ mutanda videbantur, immutata reliquerunt. Ergone itaq; Hieronymus adprobavit illa omnia, quæ intacta reliquit (posito tamen, sed non concessio, ipsum N. T. versionem antiquam correxisse) in corrupta illâ versione? id quidem adfirmare nolim, præsertim ubi ipse in suis scriptis diversam amplectitur lectionem. quod verò illud Maldonati, *VIDERI sibi Hieronymum legere si sic, attinet*, ad illud *VIDETUR* facilè respondetur per *NON VIDETUR*. Atque hæc ipsa de *Patribus Latinis* sufficiant. Allegat quidem etiam *Tirinus Emissenum* atq; *Rupertum*, sed similiter respondemus, eosdem corruptam lectionem Codicum Latinorum, sequutos fuisse, præsertim ubi præeuntes habuerunt, *Augustinum & Ambrosium*. Sed cur Nihusius profusus nihil de patribus Græcis? Horū enim licet auctoritatem alicubi non magni æstimare videatur, alibi tamen *illorum*, ceu vocat, *sciorum insulsi atem retegere* promittit, *audentium dicere* (è nostris dubito, an quis unquam hoc scripserit dixeritve) *Catholicorum neminem esse versatum in Auctoribus antiquis, præsertim Græcis*, quin & ipsâ praxi ostentat, sese in Patrum, Græcorum lectione versatum esse. Cur igitur hic de Patribus Græcis Nihusius magis mutus pisce est? forsitan quia censet, frustra sibi opponi Patres sive Interpretes Græcos non minus ac cœtera, quæ B. Parens meus urget; an verò quia *Prisciani* illi succurrit auctoritas, quæ ita superbit, ut ad hanc si computentur Patres Græci, nihil hic valeant. Ast cum infrà, tum quid de *Prisciani* in negotio præsentis auctoritate, tum quid de verborum, quæ ex eo proferuntur, sensu habent-

p. 279.
p. 110.

p. 243.

habendum sit, prolixus dicendi locus sit futurus, muniamus parumpèr nostram sententiam Patrum Græcorum ὁμοψηφία. Non quidem quasi necessarium hoc ipsum magnopere sit, cum jampridem labore isthoc nos sublevarint ipsimet Pontificii Scriptores, expressè adserentes, *omnes expositores Græcos per se legere, non verò sic* (videat saltim Nihusius *Maldonatum* ac *Jansenium*, quorum fidem non tam facile sublestatam reddere permittent censuræ, quas insignes illorum Commentarii à *Censore Apost.* reportarunt) sed quò veritatis lux magis ob oculos cæcutientis ponatur Nihusii, tum verò quia non memini ab ullo Commentatore ipsissima Patrum Græcorum verba circa hunc locum esse adducta. Ita igitur *Chrysostomus*, Episcopus Constantinopolitanus, qui obiit anno Christi CCCCVII. εἰς ἀντὶν θέλω μένειν, ἢ πρὸς σε; διὰ τῶν παιδύων ἡμᾶς μὴ ἀσχαλλεῖν, μηδὲ πολυπραγμονεῖν, μηδὲν πέρα τῶν δοκῶν ἀντὶν. ἐπειδὴ γὰρ αἰεὶ ὁ Πέτρος εἰς τὰς τοιαύτας ἐρωτήσεις θεμὸς ἦν καὶ παρεπέθα. ἐκκόπτων ἀντὶν πάλιν τὴν θεμότητα, καὶ παιδεύων περιδέξω μὴ παρεργάζεσθαι, τοῦτο φησιν. Hom. 87. in Joh. p. 451. edit. Commel. Itaque; *Cyrillus*, Episcopus Alexandrinus, qui seculo floruit s. Tom. i. lib. XII. c. 66. τῶν τοῦ γὰρ ὡν πεθεαμέν ὁ Πέτρος, φιλοπυεῖν ἐπειροῦτο, τὸ μαθεῖν ἤξει, πίοις ἀρεῇ καὶ πῶν ὁμιλήσει καὶ ἀσὸς ταῖς μετὰ ταῦτα κινδύοις, ἢ τὸ εἰς τι καταλήξει τυχὸν καὶ ἀντὶν τὸ βίαι τὸ πέρασ. ἀλλ' ἔξω λόγῃ, τὸ πέποιτο ἢ πεύσις ἐφαίνετο, τὸ παρεργείας μάλλον, ἢ χρησμοθείας ἔργον ἴω, τὸ κατ' εἰσὸν λαβόντα τὸ εἰδῆσιν τὰ ἐφ' ἐτέροις ἐσόμενα ζητεῖν. διὰ τῶν ὅμαι τὸ αἰτιανὸν ὁ κύριος, ἀπεκρίνατο μὴ τὸ, πλὴν ἐκ εὐθύ τὸ ἐρωτωμένων, ἢ τοῖς ζητημένων, ἀποκριμίζων δὲ πως εἰς ἔτερον τὸ διεργάσει τὸ σκοπὸν, ἐκ αἰθάναιον ἔσεσθαι τὸν Ἰωάννην φησιν. ἀλλ' εἰ βγ-

ἐι βελοίμην αὐτὸν διαζῶ, ἕως ἔρχομαι, τί ἄρα Ἰᾷσο πρὸς σέ;
 τί σο ἔστιν, ἀκήκοας, ὡ πέτρε, ἡ κατὰ σάυλον, τί σοι ἡ ἐξέρων
 φιλοπευεῖν, καὶ Ἰᾶν θείων ἀνορέθην ὡσπερ ἐκ ἐν καιρῷ ἔεί-
 δησιν; ἐι γὰρ δὲ μηδὸλως τελεοτόη, φησὶν, ἀρα ἴλι τέτο ἔσιν φερ-
 ῖδα πῶρα μωθήσεται; apponā verba Latina ex interpreta-
 tione Georgi Trapezontii. edit. Basil. apud Episcopiū an.
 1566. Hunc igitur ita Domino dilectū quū respexisset Petrus,
 statim interrogavit, quis vite illi terminus immineret. Sed
 quoniam curiosa magis, quā utilis rerum alienarum in-
 quisitio est, respondet quidem, sed ita ut rogantis animum
 abducatur ad alia, nec mortis expertem futurum Johannem
 ait: sed si cum volo manere donec venio, quid ad te? id est,
 audisti Petre, quæ ad te pertinent, cur alia quæris? cur di-
 vine justitiæ secreta rimaris? Nam si etiam VELLEMI-
 nimè istum mori, quid tu unquam emolumenti, aut
 quid consolationis consequereris. Et c. pariter & Oecume-
 nius, qui vixit seculo IX. in c. 5. Epist. Jac. Διαβαλὼν τὴν τῶν
 Ἰουδαϊκῶν ἀρχόντων παλάμην, καὶ τὸ πρὸς Ἰᾷς πένθησας
 αὐτῶν σκληρὴν καὶ ἀπολύθραπον, μετὰβαίνει καὶ ὅτι Ἰᾷς πικρὰ
 καὶ φησι, μὴ ἴαυται ὀρώντες, ἀδελφοί, σκανδαλίζεσθε, μηδὲ ἀζη-
 μίητε, ὡς ἢ μὴ ἐκδικήσεως ἀποκειμένης, ἢ ἀποκειμένης μὴ
 βραδυνούσης δὲ. ἔστι γὰρ ἐκδικήσεως καὶ κατὰ πόδας. λέγει Ἰᾷν
 Ρωμαϊκὴν ἔφοδον, καὶ Ἰᾷν ὑπὸ Ἰᾷων ἀιχμαλωσίαν Ἰᾷν Ἰουδαί-
 ων. ἴω καὶ παρσίαν καλεῖ Ἰᾷ κυρῖς. ὡς ὁ Ἰωάννης ὁ ὅτι τὸ σῆ-
 ϑου ἀναπεσῶν Ἰᾷ κυρῖς, διᾷ φησι πηθίης ἀποβιάσεως, ἢ αὐ-
 τὸν εἰσάγων κύβρον λέγονται. ἐάν αὐτὸν θέλω μῆναι ἕως ἔρχομαι,
 καὶ γὰρ παρεῖσθαι καὶ Ἰᾷ ὁ Ἰᾷς ζωῆς Ἰαύτης χερῶν, ἕως Ἰᾷς
 αἰλώσεως Ἰερουσαλήμ, καὶ μικρὴν ἐπέκεινα. His accedat
 Theophylactus Bulgarorum Archiepiscopus, qui rebus
 humanis exemptus seculo undecimo: Ἰᾷτον δὲ ἐάν θέλω
 μῆναι, inquit, ἐνταῦθα ἐν Ἰᾷς πηθί τὴν γαλιλαίαν Ἰᾷοις,
 ἐκ μὴ σωμαπος εἰλαί σοι, Ἰᾷ πρὸς σέ; τὸ δὲ ἕως ἔρχομαι, ἡνὲς
 ἔπρω ἐνόησιν, ἕως, φησὶ, κατὰ Ἰᾷν στυρωσάντων με Ἰουδαίων
 ἔρχομαι,

VII.

ἔρχομαι, μέλλων αὐτὸς διὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ῥάβδος παλάξαι,
 καὶ καθύπερθεσαι τῷ πῶλιν αὐτῶν &c. Sed quid opus adduce-
 re plures, cum supra è *Jansenio* ac *Maldonato*, Viris in-
 ter Pontificios clarissimis audiverimus jamtum,
 OMNES expositores Græcos non per *sic*, sed per *si* lo-
 cum hunc efferre? Videat igitur æquus rerum æstima-
 tor ac judicet, annon vanus sit *Nihusius*, dum quæritat,
 quâ fronte apud Pontificios *B. Par.* asseveret, *probatissima*
exemplaria esse, quæ si referunt, nō sic. Annō *probatissima*
exemplaria Latina illa sunt, quæ sequuntur textum
Græcum authenticum, quibus consentiunt Interpretes
Orientalium antiqvissimi, Syrus, Arabs, Ethiops, quæ
præeuntem habent totum Patrū Græcorum chorum,
nec non inter Patres Latinos omnium, Lingvarum si
qvīs respexerit cognitionem, doctissimum, Hierony-
num? quæ deniq; ipsi Christi scopo ex asse conveniunt,
 ceu pridem à Theologis nostris demonstratum est,
 prout infra peculiari etiā capite ostēdemus. Si deniq;
 illa exemplaria corrupta sunt, ipsis clarissimis inter
 Pontificios Viris testibus, ceu suprâ vidimus, quæ *sic*
 habent, necessariū omnino erit, hæc exemplaria esse
probatissima apud Pontificios, quæ *si* exhibent. Tertia
 enim lectio per *si sic*, nec ipsi *Nihusio* arridet. At re-
 gerat *Nihusius: apud nos, qui respondentes simus, hæc o-*
nia frustra sunt, quippe qui Ecclesiæ (quæ *Nihusio Pa-*
pæ Romanus) nitimur auctoritate, atq; huic cedere
 cogitur, quicquid etiam afferatur sive testium ex Ori-
 ente sive ex Occidente, quicquid etiam aliàs svadeat
 textus. Jam verò Ecclesia, Papa scil. Romanus, procla-
 mavit illa esse exemplaria correctissima, immò au-
 thentica, quæ jussu Sixti V. & Clementis IIX. edita sunt,
 hæc ipsa verò non *si*, sed *sic* habent. Ita, nisi fallor, col-
 B ligit

ligit Nihusius. Sed sciat tamen ipse, *multa in Bibliis istis correctores reliquisse intacta, quæ tamen mutanda, ipsis videbantur.* quare mutanda? quia videl. minùs illis probata: in quibus verò locis exemplaria ista minùs probata sint, atq; adeò erronea, monstrarunt postmodum sive conscientia convicti, sive à nostratibus admoniti ipsosmet inter Scriptoros Pontificios viri gravissimi, quales in præsentì negotio indigitavimus supra cap. 3. *Jansenium, Estium, Bonfrerium &c.* Atque hæcenus de lectione. sequitur nunc ut excutiamus rationes Nihusii, quibus demonstrare satagit, nihilominus rectè Vulgatam lectionem receptã per sic referre, cum Latin. *si*, pariter & Græcum *εὐν* non purè *hypotheticam* semper significationem obtineant, sed *sæpiusculè ac verius involvant præsuppositam in intellectu asseverationem.* De controversia igitur hæc esto

CAPUT VI.

Quæ ulterius consideranda hic sint, proponitur. An Græcum *εὐν* in N. T. affirmativè accipiatur? negatur à Glasio, ad quod nihil respondet solidi Nihusius. Unica hirundo Nihusio ver facit, an sine urgente necessitate recodendum à textu sit? Nihusius Prisciani patrocinio utitur vel inviti. Vulg. Versio ad fabulas Poëtarum aludit quandoq;. Grammaticorum quanta apud eruditiores auctoritas sit? Trapezuntius quis, & cuius auctoritatis? An rectè probet, Gr. *εὐν* affirmativum sensum includere? Nihusius non purè affirmativum gignere *εὐν* sensum h. l. concedit, quod contra Trapezuntium.

Tria verò in controversiam hæc veniunt à Nihusio probanda, vel, prout quidè sibi ipse persuasum habet, jam tum probata, ac proinde à nobis diligentius pensitanda. I. an Græcum *εὐν* *aliquando* in Scriptura *S. præsuppositam asseverationem* includat

cludat, an verò semper *purè hypotheticè* sumatur. 2. an Latinum *Si* apud probatos Scriptores, vel, ut propiùs rem accedamus, apud *interpretem Vulgatum* ac *Patres Latinos* similiter *asfèverationem aliquam* involvat. 3. an Latinum *Sic* non *nudam asfèverationem*, sed simul *hypotheticum sensum* gignat, modòq; hoc apud Scriptores probatos reperiatur, sive profani illi sint, sive Patres Latini, sive etiã apud ipsum *Interpretem Vulgatum*. Primum itaq; quod à nostratibus asfertum fuit, concernit particulam *εάν*, quòd scil. illa ipsa *hypotheticum* gignat sensum, non *categoricum*. ac firmavit etiam propositionem hanc excellentissimus Dn. D. *Glassius* exinde, quia *nusquam in libris N. T. sic accipitur*, hoc est ut idem sit, quod *verè utiqvè, certè* (*Temperamentum*, quod *Nibusius Huntlei* sententiæ admiscet, nec ipsè *Huntleus* indigitat, nec exculpi etiã ex ejus verbis potest, cum potius contrarium testentur. ergò nihil illud ad *Glassii* responsionem.) Mirè hîc vagatur *Nibusius* ac in disputando prorsus lubricus est, modò enim *Respondentis* munus sibi induens omne probationis onus declinat; modò concedit, *non purè affirmativedè accipi*, quod tamen *Huntleus* itemq; *Trapezuntius* (quorum sententiam egregiè interpolare *Nibusius* novit, planè tamen ipsis refragantibus) statuunt, sed *hypotheticè, ita tamen ut asfèveratio involvatur. Sive Christum ambigvè loqvutum esse, ac sub conditionali subintellexisse categoricam*. Sed quomodo quæso *Nibusius* hoc ipsum probat? quid quæso ad illud *Glassii*, negantis, vocem *εάν* in libris N. T. *usquam asfertivedè accipi*, respondet? An forsan regerit, quod *Sixtino Amame* responsi dedit, ipsum non *Huntleum*, sed *aëra flagellare*? cum quæstio sit non de nuda

asseveratione, sed quæ hypothetica sit ac asseverationem involvat. Id quidē non audet *Nibusius*, cūm verba *Huntlæi*, contrā quem disputat *Dn. D. Glasius*, manifestissima sint, nec temperamētum admittant ullum, quocunq; etiam à *Nihusio* coqvatur modo. Quid igitur *Nibusius*? subterfugit laborem, gravioribus videlicet districtus negotiis, dicitq;: *non inquiram, num ita sit, nego, inde sequi, quod nec accipienda*

p.240.

p.241. *sit ita in textu, de quo agitur. Unica scil. talis hirundo ver Nihusio facit.* Sed inquisivere dubio procul alii, interq; eos *Jansenius*, aliās enim neutiquam excidere sibi verba ista passus esset: *Interpretes omnes Græci suis Commentariis testantur, se legisse conjunctionem conditionalē Si, quæ NIHIL affirmat.* Videat igitur *Nibusius*, quā pulcrum ver sibi hīc faciat *unica hirundo*. Rectē verō dixit sibi: aliis enim eruditioribus inter ipsos etiam Pontificios longē videtur aliter, qui tam audaces non sunt, ut *sine urgente necessitate à consuetā ac recepta vocis significatione recedant facile*, (& licet adfirmativū sensum dictio) ad aliquādo sive in profanis Scriptoribus Græcis, sive etiam in N. T. libris, quod posterius tamen neutiqvam concedimus, nec probatum etiam à *Nihusio* fuit, includeret, *nulla tamen cogit nos necessitas, hīc eum agnoscere*, ut de suo in simili casu, hoc largiatur *Nibusius* nobis: quoniam potius cum *Huntlæo* vel ex *Ebræo* textu probare satagunt, particulam eā aliquando affirmativē sumi, idemq; esse, quod verē, utiqve, certē; vel ingenuē fatentur, *ne mini dubium esse debere, quoniam errore librarii conjunctio si mutata sit in adverbium sic, cūm apud Latinos facilis lapsus sit à si, in sic, ob vocum affinitatem*. Pergat tamen *Nibusius*, asseratq; , *primariis interim Grammaticis*

*cis probata esse, quæ dixerat, (scil. ead̄ ac Si aliquando
 sumi simul Conditionaliter & assertivè) animumq; ut
 Lector advertat velit ad Priscianum & Trapezuntium. En
 egregium par, quod merito suo opponi possit omni-
 bus Patribus Græcis, quodq; nos convincat, licet in
 toto Testamento Novo dictio ead̄ semper hypoteticum ha-
 beat sensum, attamen præsentī loco assertivè accipi
 debere. Siqve, quod nonnulli tradunt, verum est,
 Priscianum istum *Cæsariensem* primū Christianum,
 postmodum fidei desertorem fuisse, mirum forsā
 non est, tantoperè Nihusium Prisciani Apostata de-
 lectari consensu, cū & ipse Nihusius à fidei puri-
 tate secessionem fecerit, non quidem ad gentilis-
 mum, attamen ad religionem Antichristianam.
 Quando verò Prisciani patrocinium tam avidè am-
 bit hic Nihusius, miratio non immeritò aliquē sub-
 ire possit, quā fronte id facere Nihusius audeat,
 quippe à quo tam innocenter miserèq; Priscianus
 vapulat p. 202. l. 21. & alibi. Sed nos missis istis pueri-
 libus, in quibus tamen Nihusius forsā triumpharet,
 si apud nostros hujusmodi talia deprehenderet, ac
 ipsi Nihusio laborare jubentes ac cogitare, ecquā ra-
 tione in gratiam prius cum Prisciano redeat, audie-
 mus nihilominus Nihusii Patronum, Priscianum
 Grammaticum, vel si velit etiam tutelā ejus uti, ipsum
 quoq; *Ælium Donatum*. Quid verò Priscianus pro
 causa Nihusii? Nil mirum, inquit, conjunctionem si apud
 nos, quæ tam pro ead̄ Græcā conjunctione, quæ causalis
 est, & perfectiva, quā pro eī, quæ conjunctiva est, po-
 nitur, utriusq; constructionem, quā habent apud Græ-
 cos supra dictæ conjunctiones, ad verba servare, ut &
 indicativo & optativo & subjunctivo possint adungi. Et*

hactenus ritè munere suo fungitur Grāmaticus, pergit tamen: *sed indicativo sæpè conjunctum ostendit, magis confirmari & credi, rem sic esse vel fieri posse, quàm dubitari.* His subjungit exempla rei hujus complura ex *Virgilio, Terentio & Cicerone*, ad quæ legenda Nihusius lectorem remittit. Sed quid ista ad nostram Andromachen? Utatur tamen *Prisciani* præsidio Nihusius, & vel ex *Ovidii* quoque; *Metamorphoseon* libris contextum sacrum illustret. abunde sanè ei occasionem suppeditabit versio *Vulgata*, quippe quæ subinde ad fabulas Poëtarum alludit, teste *Corn. à Lapide*. Hinc legere ibi licet *Onocentauros, Titanis filios, lamias & hujusmodi monstra alia*. Sed ut ex hujusmodi fabulis vel auctoribus profanis Latinis phraseologiam sacram N.T. Græci aliter ac à sanctis Patribus Græcis factum, exponendam esse evincat, id quidem nemo vel inter ipsos quoque; paullò prudentiores Pontificios illi concedet. *Primarius tamen interim Priscianus Grammaticus est*; occinat nobis *Nihusius*. Nos verò nō immeritò cum Criticorum superioris seculi facile Principe *Justo Lipsio* miramur, *homines esse (& illos quidem senes depontanos) qui plus Grammaticorum præceptis tribuant, quàm illis, per quos Grammatici vivunt*: quin Nihusium ad *Philippum Caroli*, quem in secessione à verà religione quondam socium habuit, amandamus, qui docebit ipsum, quàm planè *Latini Scriptores Grammaticorum Sceptra contemserint*. notis in epist. Cic. ad Attic. lib. I. ep. 12. Quid verò interim ad Trapezuntii respondetis auctoritatem? *Viri natione Græci, fide ac religione Catholicæ, Eugenio quarto* (apud Bellarminum errore typographico V. est) *Pontifice Rhetorices ac Philosophiæ Profes-*

C. 2. ep. Misc.
ep. 35.

de Script.

Ecl. p. 114.

*Professoris in Gymnasio Romano, deinde Nicolai V. scri-
 be Apostolici, dubio procul proclamat Nihusius; an-
 non tanti Viri prosternt Vos auctoritas? Nos quidē
 haecenus liberi ab isto fulmine sumus, quod strami-
 neum tamen putamus. Concedamus enim licet
 Nihusio, Romano-Catholicum Trapezuntium fuis-
 se, (inter Ecclesiasticos tamen Scriptores *Bellarminus*
 neutiq̄am eum refert, ceu Cardin. *Besfarioni* fe-
 cit, qui Trapezuntium refutavit) concedamus et-
 iam, fuisse illum Romæ Professore Philosophiæ,
 quin & Scribam vel Cancellarium etiam Pontificis
 Romani, quid verò hoc contra nos, aliosq̄, quibus
 veritas cordi est, qui auctoritate Pontificis Romani,
 quippe purè humanâ, ne tantillum quidē movemur.
*Sed magni tamen facio, & merito quidem testimonium
 ejusdem Grammaticum de acceptance duplici vocis εὐν:*
Præsertim quum & Priscianus idem sentiat; insufurret
 nobis Nihusius. Tota itaq̄, Nihusi, Trapezuntii au-
 ctoritas, nam & aliàs *totus fallitur* Tibi quoq̄; *bonus*
iste homo Trapezuntius, exinde apud TE magna est,
 quia nititur Prisciani consensu! Sed quæso, evolve &
 inspicere paullò accuratiùs, quàm benè Trapezuntius
 tuus Priscianum alleget. Nonne clara sunt Priscia-
 ni verba: *Frequentissimè si Conjunctio dubitationem si-
 gnificans ei (subjunctivo) sociatur, id est pro εὐν, Græca*
*Conjunctioe posita, ut Terent. &c. Cum verò con-
 junctioem Græcam significat, quæ apud illos συναντικὸς no-
 minatur, id est conjunctiva, quod rem rei continuari de-
 monstrat, indicativo jungitur &c. Falsum verò est,*
 quod Trapezuntius dicit, *Priscianum Græcis ostendere*
exemplis, Latinorum particulam si easdem habere vires,
quas εὐν Græca. Id quidem ostendit Priscianus, et
 Græco-*

Græcorum pro *εάν* poni, ac deinde quos & quot mo-
 dos *εἰ* adsumat, sed de *εάν* nullum omninò profert
 exemplum. Sed *sermo etiam ipse Græcus perspicuum id
 facit; adeò ut exemplis non opus:* subjungit Trapezuntius.
 Hoc verò jam aliud est. quæstio enim est, an sicuti
 Latinorum *si* aliquando affirmationem includit, ita
 quoque Græcum *εάν* hoc faciat, idque Priscianus exem-
 plis Græcis probet, vel probare etiam voluerit. Prius
 concedimus, posterius negamus: atque adeò veritati
 hîc minimè litat Trapezuntius, cujus tamen *testi-
 monium Grammaticum magni hîc facit Nihusius.* Quo-
 modo verò *ipse sermo Græcus perspicuum hoc faciat,*
 certòque monstret, *εάν* hoc vel illo loco adseveratio-
 nem includere, id quidem nondum evicit, neque et-
 iam evincet Trapezuntius unquam: cum ipse con-
 cedere cogatur, quin libenter etiam concedat, aper-
 tèque fateatur; *Hoc in Græco sermone non posse liquidò
 percipi; sed adeò latere, ut peritiores etiam hujus artis
 fugiat, nisi Latina Lingua proprietates inspexerint.* ra-
 tionem etiam subjicit idem non omninò nullam:
*Cujus, inquit, rei causa est, quoniam subjicientia ver-
 ba, minutà quadam scribendi ab indicantibus differen-
 tià distinguuntur: prima enim presentis indicans per-
 sona, & voce & scripturà est eadem cum subjungenda.*
*Sicut in proposito, Volo eum manere, θέλω αὐτὸν μέ-
 νειν, illud θέλω potest & volo & vellem dici Latinè.*
 omninò rectissimè, si præmissum *εάν* subintelliga-
 tur. at pergît Trapezuntius: *Sed vellem nullo pacto
 convenit: omninò enim à rebus alienum: quare nec ul-
 lus unquam id cogitavit.* In hoc verò vehementer la-
 psus bonus Trapezuntius est, nec sui etiam memor
 fuit, quippe qui ipse in Cyrilli versione super h. l.
 eo ver-

eo verbo, & in hâc quidem Conjugatione ac tempore usus est, ceu supra Cap. V. vidimus. Abeat igitur, quòd *nullus unquam id cogitarit*. An verò *vellem* nullo pacto convenit? id quidem nec *Nihusius*, si quid videmus, inficiatur, quippe qui strenuè adserit, *non purè affirmativè* h.l. Græcum *εάν* ac Lat. *Si* accipi: quâ stante hypothesi certè *vellem* non profus nullo pacto conveniret, nec *à rebus esset omninò alienum*. Annon enim nobis *ἴαν ἀμφοῖν χερσῶν* concedet *Nihusius* hanc expositionem hujus loci: *si vellem, sicuti volo, non eum perire violenta morte, ut &c. quid hoc ad te?* hætenus igitur neutiquâ nos ferit sive *Trapezontii* auctoritas, sive etiam argumentorum illius vis atque pondus. Videat tamen interea loci *Nihusius*, quomodo novum inveniat temperamentum, quò demonstret, *Trapezontium non merè adfirmativè, sed hypotheticè*, ita tamen ut *affirmatio involvatur saltim*, accepisse. Quando verò *Trapezuntius* nimis audacter adserit, *particulam εάν hic indicativo jungi: atque idcirco, non si, sed sic Patres interpretatos; ne sc. si particula Latina Græcè, Lingua sciolos, propter duplicem potestatem turbaret*, ibi nemo non videt, quid habendum de adserto illo sit, cum quoad primum ipse *Trap. paullò post fateatur, ex Græco sermone non posse liquido hoc percipi; sed adeò latere, ut peritiores etiam hujus artis fugiat*. quod posterius verò concernit, ibi si de *Patribus* nonnullis *Latinis*, quos vulgata lectio corrupta seduxit, loquitur, nihil contra nos concludit: si de *Græcis*, ostendimus supra contrarium. Atque ex his tandem *καλαφάνες καὶ τῆ ἡλῆς λαμπρότερον* esse putamus, nihil quoad acceptionē Græcæ particulae *εάν* à *Trapezuntio*, sive ex *Prisciano* etiam, afferri, per quod *Nihusii* causa mala facta fuerit

melior. Ita nimirum verum illud est: *causa mala defendendo fiet pejor*. Audivimus Nihusii Patronos *Priscianum* (quem tamen invitum huc traxit Nihusius) atq; *Trapezuntium*. excusimus vim argumentorum: nihil verò in iis, quod juvare Nihusium solidè possit. Probare debebat Trapezuntius & cum eo cliens ejus miser Nihusius, particulam *èd* in probatis auctoribus Græcis, quin & in N. T. libris affirmativè accipi, atq; adeò hoc etiã loco ita accipi debere. Sed nil ibi de *Xenophonte*, *Demosthene*, *Herodoto* aliisque auctoribus Græcis, multò minus ex Evangelistarum Apostolorumve libris. meræ fermè ibi proclamationes pomposæ: *testis est Priscianus, Grammaticorum omnium excellentissimus* &c. ita Trapezuntius de eo. de illo verò Nihusius rursus: *Georgius Trapezuntius Græcus natione, fide ac religione Catholicus* &c. quid quæso hæc ad nostram causam? nihil omninò! si igitur ex *Cicerone*, ad cujus auctoritatē etiam Nihusius nos remittit, audire aliquid concupiscit, audiat sic illum decernentem, lib. i. de finibus: *Ita jus civile habemus apud nos constitutum, ut causa cadat is, qui non quemadmodum oportet, egerit*. Audiat hanc sententiam Nihusius cliens, audiant & Patroni ejus *Priscianus* Grammaticus & *Trapezuntius* scriba Apostolicus. Nec est, quòd de incompetente iudice forique incompetentiã qveritentur, cum ipsi illius auctoritatem agnoscant non tantum, sed & nobis objiciant. Atque sic missum tandem faciemus Nihusium de significatione part. *èd*, unà cum suis patronis Prisciano & Trapezuntio: si paucis tamen prius cōsideraverim illa, quibus causæ ac patrociniò Colophonem imponit Trapezuntius. Ita verò ille: *Quas ob res, & auctoritate illorum, qui traduxerunt* (Vulgatam sine dubio alludit

dit versionem, illosqve, qui ex hac decepti sunt, Patres nonnullos Latinos,) & consuetudine multorum seculorum, (inolitum errorem rectè h.l. eam indigitat Jansenius, quem tamen nihilominus nonnulli defendunt) & ipsius sermonis Græci proprietate (at verò paullò ante dixerat, in Græco sermone non posse liquidò hoc percipi) & quoniam res ipsa disjunctiva dubitandi vocem non patitur, (quid per rem disjunctivam intelligat Trapezuntius, nos equidem haut capimus, nec ipse etiam Trapezuntius vel Nibussus explicant) affirmans Dominus dixit, Ita volo eum manere, donec veniam, quid ad te? Cùm hæc nec ipsi etiam Nibussus in totum arrideant, & ex superioribus fati constet, quid ponderis adferro huic insit, verbum amplius nõ addemus. ad alterum itaque membrum properamus tertiumqve. Est itaque

CAP. VII.

NUm particula *Si* affirmationē includat, sive an qualitatem rei cum hypothese involvat? exemplum aliquod Cornelii à Lapide expenditur. An *Si* apud Vulg. Interpretem pro *Sic* occurrat? it. an *Sic* apud Patres ac Vulg. Interpr. hypotheticum gignat sensum, qui affirmationem includat? Nilhustus ad artem suam novam frustra provocat. Falsò etiam adserit, sic apud veteres quosdam in Ecclesià nonnunquam pro *si* fuisse adhibitum.

Secundum quæsti membrū erat, num particula *Si* affirmationem aliquam involvat, idq. probari possit ex Patribus Latinis ac Versionis Vulgatæ locis aliis. Cætera exempla ex profanis adducta auctoribus excutere nolumus, quippe cùm hoc loco nõ quærat, quomodo particula *Si* aliquando accipi possit, accipiaturve, & quidè apud auctores classicos Latinos: sed quomodo à Patribus sumatur in presenti loco, & quo sensu etiã in versione Vulgatæ occurrat. Ne tamè gloriatur Nihustus, ac si triumphū reportarit de nobis, & quasi prorsus cõsentientes nos habeat quoad loca ex auctoribus Latinis à Corn. à Lapide adducta; notare eum volumus, quòd loca ista minimè probent illud, accuratè si Controversiæ status observetur, quod probare debebant. Probant n. tantum

tum, *Si* aliquādo purè affirmare, non verò *qualitatem* aliquā rei cum *hypothesi* involvere ac *insinuare*, ceu de nostro exemplo statuit Nihufius, id quod prolixè ostendere possemus, nisi chartæ angustia diversum suaderet. Applicetur n. saltem *Nihufii* expositio de *Si* pro *Sic* ad unicū exemplū à Cornelio allatū, & diversitas erit manifesta. Locum præsentē *si volo cum manere donec veniam, quid ad te?* ita resolvit *Nihufius*: *Si volo, sicuti volo cum manere* &c. resolvatur similiter & ille Virgiliti lib. VI. *Æneid. si te fata vocant*, in hunc modum: *Si te fata vocant*, i.e. *cum te fata vocent, sicuti vocant*. an hæc resolutio ad mentē Poëtæ? Sed & diversitas locorum horum à Corn. adductorum exinde manifesta est, quia in illis neutiquam per subsequenter interrogationem, quæ adfertur negari vel occultari insinuatur, priora verba limitantur. Ast nolumus jam cum *Nihufio Virgiliti, Ciceronis Terentiiq;* excutere scrinia. Quæstio potius sit: an particula *Si* apud *Vulgatum* pro *Sic* occurrat alibi, itemq; an mos Patribus Latinis receptus sit, uti particula *Si* pro *Sic*. Hoc ipsum cum *Nihufius* non probet, nec probare etiam possit, iudicet Lector, annon fumos nobis vendat *Nihufius*. Tertium igitur sine ulteriori tergiversatione aggredimur membrum, an particula *Sic* tum apud Patres tum *alibi apud Vulgatum Interpretem* hypotheticum aliquem sensum, qui affirmationem involvat, gignat. Vel, an (posito, sed nō concessio, quòd *Si* aliquando, quoniam & hoc loco involvat *presuppositam in intellectu assèverationem*;) illud *Sic* idem istuc efferat explicatiùs, nec sumatur, ut aliàs ut plurimum solet, *pro ita*. Non amplius hic in subsidium vocat *Nihufius Ciceronem*, non *Virgilium*, non *Terentium*. deseritur etiam à Patronis suis *Prisciano & Trapezuntio*, quin hunc habet etiam contradicentem. quid igitur agit? probatne affirmativam suam, quam defendere satagit, sententiam locis aliquot sive ex *Vulg.* vers. sive è Patribus Latinis adductis? id quidem neutiquam. Munit se arte suā novā, ac probationis onus à se respondente quamlongissimè abesse jubet, sufficere existimans, affirmasse ac sat audacter dixisse: *Patres antiqui* (non nominat, quoniam sint, ne evolvi scil. possint, ac contrarium ex iisdem probari, vel quia nemo illorū ita vocabulo *Sic* usus est) *in sua lingua vernacula sic usi sunt: ab iis accepimus; nihil de nostro, finximus. Nusquam aliàs usi sunt? quis serò hoc affirmet sine temeritate? nemo. Sed demus, ita esse: nihil obest. Vel unica talis hirundo ser nobis facit.* Ad has scil. incitas redactus *Nihufius* est, ut scribere non vereatur, vel unicū hunc locum, quo de tamen controversia est, probare, *Sic* idem esse, quòd *Si Sic*. An hoc firmare sit suam sententiam, atq; adeò evincere, lectionem hanc esse genuinam, quilibet prudens iudicet.

58 A 6412

ULB Halle

3

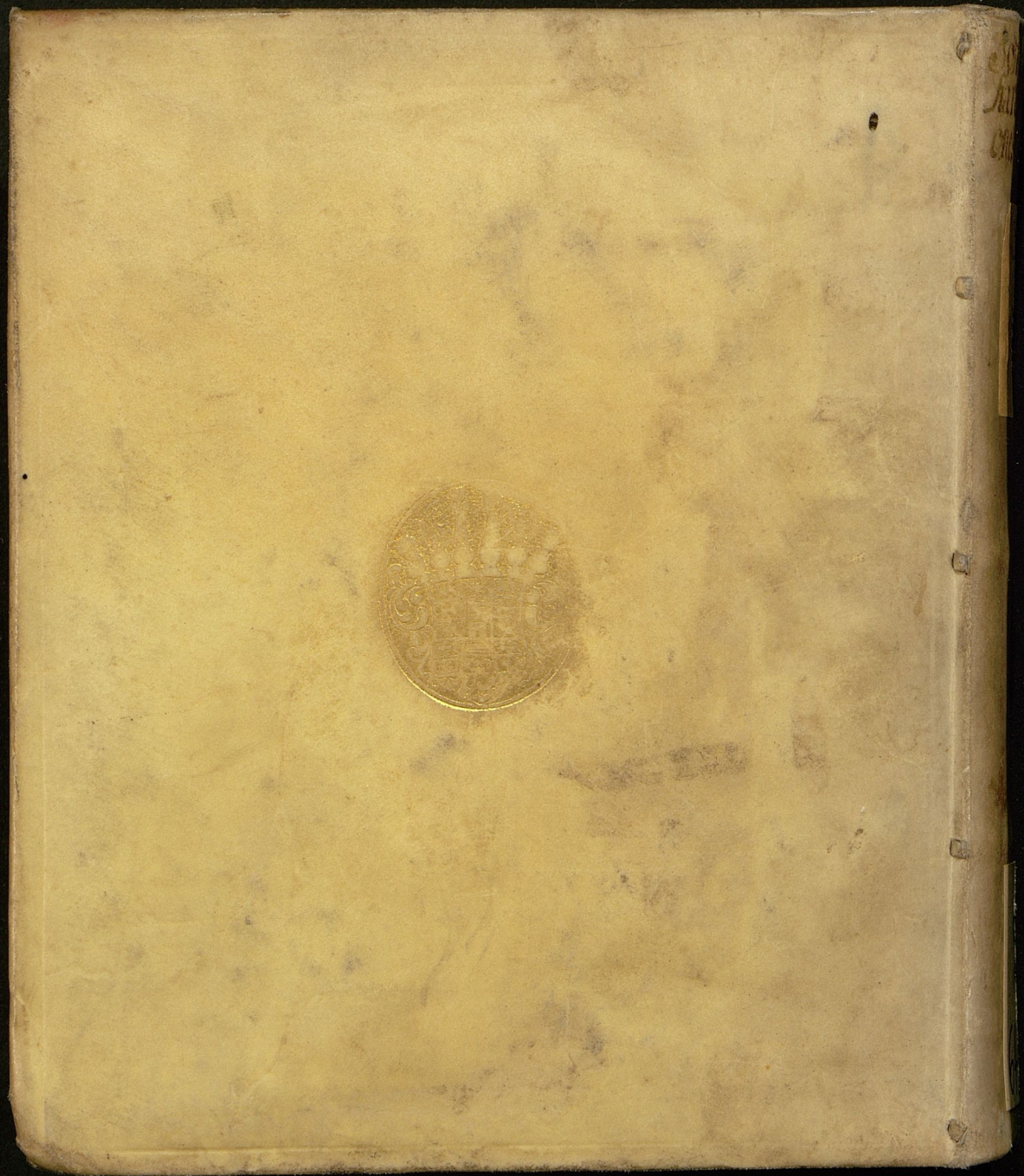
002 920 379

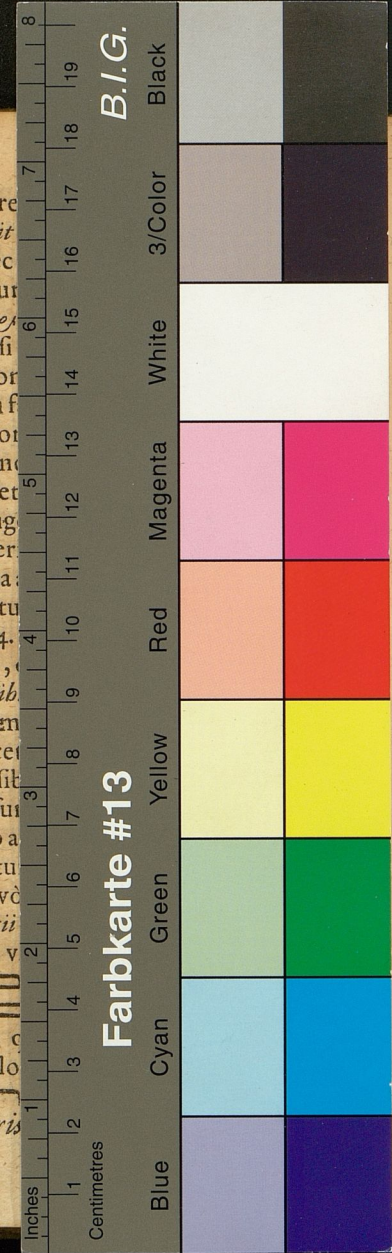

5877

1
Retro ✓

D. J.
Ad
Cap. XXI. Comma 22.
D. JOHANNIS
EXERCITATIO
PHILOGICA

SECUNDA,
BARTOLDO NIHUSIO,
SACERDOTI PONTIFICIO
OPPOSITA,
Inq; illustri Academia VVittebergenſi
publicè ad diſputandum
propoſita.

M. JOHANNE ERNESTO GERHARDO
Jeneni, Coll. Philoſoph. Adjuncto,
RESPONDENTE

M. JACOBO TENTZELIO
Greuſſeni Thur.

Habebitur in Auditorio Phi-
loſophorum

a. d. XXIII. Januarii horis
matutinis.

VVITTEBERGÆ,
TYPIS JOBI VVILHELMI FINCELII,
ANNO clq̄ lpc L.